

приносять іншим живим істотам достаток і щастя, вони відгукнуться таким же достатком і щастям і в ній самій»⁶⁷.

ОЛЕНА БЛАВАТСЬКА ТА СУЧАСНЕ СВІТОРОЗУМІННЯ – ЕВОЛЮЦІЙНІ РАКУРСИ ПИТАННЯ СВІДОМОСТІ В МІЖДИСЦИПЛІНАРНОМУ ВИМІРІ

*Родіна Юлія Дмитрівна
Україна*

*кандидат наук з фізичного виховання і спорту,
доцент кафедри філософії і педагогіки
НТУ «Дніпровська політехніка»*

Категорія свідомості у сучасному природознавстві є однією з найскладніших. Визначення науковцями свідомості у одному напрямку і вимірі⁶⁸ не могло висвітлити та пояснити феномен свідомості. Різні методологічні стратегії дозволяли досліджувати суб'єктивну природу свідомості у розумінні її категоріальності, що не давало у повній мірі розглянути свідомість у її надскладній багаторівневій природі.

Класична психологія, що вважає свідомість тільки високоорганізованою матерією мозку, не дає відповіді як на філософські проблеми буття людини, так і не відповідає сучасним дослідженням про людину і Світ⁶⁹.

Виклики часу повертають дослідників на підґрунтя синтезу розглядання усіх основних понять та потребують комплексного міждисциплінарного підходу.

Актуальними у розгляданні людини знову постають суб'єктивність (в усіх дисциплінах, що вивчають людину

⁶⁷ Е.П. Блаватская. Карма, или Закон причин и последствий // Е.П. Блаватская, Н.К. Рерих. Шамбала. Прошлое или будущее мира? - М.: Алгоритм, 2018. – 239 с. URL: <https://mybook.ru/author/elena-blavatskaya/shambala-proshloe-ili-budushee-mira/read/>

⁶⁸ Клочко В.Е. Проблема сознания в психологии: постнеклассический ракурс // *Вестник Московского университета*. Серия 14 “Психология”. 2013 № 4. С. 20–35.

⁶⁹ Гусельцева М.С. Культурно-аналитический подход к изучению эволюции психологического знания: дисс. ... докт. психол. наук / М. С. Гусельцева. М., 2015. 459 с. Умрихин В.В., Ромашук А.Н. На переломе методологических платформ: от классической психологии к психологии XX века современная психология: методология, парадигмы, теории. Ананьевские чтения 2009. Т. 1 2009. С. 109–114.

повертаються до принципу індивідуалізації, яка була втрачена при обов'язковій статистичній науковій дослідницькій базі, і не дозволяла вивчати найбільш відхилені, але цікаві випадки), антропологічність, що дозволяє розглядати свідомість безвідривно від людини та її можливостей, допускаючи, у свою чергу вихід людини на більш високий рівень існування, стосовно до того, який наука їй відводила раніше, та динамічність, як необхідну умову урахування плинної, лабільної, процесно неперервної природи свідомості, що виявлялось новими галузями досліджень, такими як нейропсихологія⁷⁰.

Новим закликком є обов'язкова трансдисциплінарність у підході до вивчення людини взагалі, і феномену свідомості частково⁷¹, що дозволяє поєднати природничі та соціогуманітарні підходи до розглядання свідомості, дає розширення кола застосування дослідницьких стратегій.

Все це вертає до висхідних витоків еволюційного підходу розглядання свідомості людини на підґрунті зв'язку всепочаткової енергії, що лежить у основі Світового творіння⁷².

Такий еволюційний підхід запровадила у своїх працях у 19 столітті Олена Петрівна Блаватська, яка заснувавши теософське товариство, поєднала у своїх працях не тільки пошукові дослідницькі задачі різних наукових царин, а й дала світові та науці базовий підхід поєднання наукового здобутку Сходу і Заходу у парадигмі єдності природи людини і природи Світу.

Вона писала у своїх працях⁷³, що кожна проявлена форма життя рухається висхідною духовною енергією, а значить має різні рівні існування свідомості, але тільки у людині ця енергія свідомості виявляє себе у найбільш високій властивості. Олена Блаватська писала у своїх працях, що започаткована наука про людину і її душу не відтворює усіх рівнів її існування, а значить не може пояснити високо організовану природу свідомості тільки виходячи з

⁷⁰ Фурман А.В. Свідомість як рамкова умова пізнання і методологування // *Психологія і суспільство: укр. теорет.-метод. соціогуманіт. часоп.* 2017. № 4 (70). С. 16–38.

⁷¹ Гусельцева М.С. Культурно-аналитический подход к изучению эволюции психологического знания: дисс. ... докт. психол. наук / М. С. Гусельцева. М., 2015. 459 с.

⁷² Гиндилис, Л.М. Сознание и его роль в мироздании: научно-философские и метанаучные аспекты. *Материалы X-ой междисциплинарной научной конференции «Этика и Наука Будущего» – Сознание как творящая сила Космоса.* М.: Дельфис, 2011. С. 5-13. Родина Ю.Д. Уровень сознания как детерминанта человеческой жизни. *Материалы X-ой междисциплинарной научной конференции «Этика и Наука Будущего» Сознание как творящая сила Космоса.* М.: Дельфис, 2011. С. 24-27.

⁷³ Блаватська О.П. Феномен людини. М: Сфера. 2006. 480 с.

матеріалістичних концепцій західною науки, а повинна свій предмет – душу людини (психе з грецької – душа) розглянути у рамках східної парадигми, де кінцевою крапкою розвитку свідомості є поєднання із божественною свідомістю, виходячи з положення, що людина, мікрокосм, є відображення макрокосму як існування живого Всесвіту.

Теософський підхід до феномену свідомості, саме і дає місток до вивчення природи людини і її природи через божественну мудрість, що є буквально визначенням теософії.

В Упанішадах перераховуються п'ять рівнів існування свідомості людини⁷⁴, де на першому рівні – ана-майя, свідомість людини грубо-чутлива, детермінована тваринним пошуком насичення себе їжею і у чуттєвій насолоді бачить єдиний сенс свого існування; прана-майя – свідомість рахує за щастя можливість продовження життя та підтримання власного здоров'я та довгого життя; гьяна-майя, свідомість відкриває і цінує для себе пізнання світу на інтелектуальному рівні, але не бачить зв'язків живої природи, усі надбання у процесі добування знань, спрямовує на власне задоволення (класичний рівень наукового підходу, що існував дотепер не одне століття); вігьяна-майя – бачення спорідненості усього живого, можливість встановлення зв'язків на божественно-духовному рівні – це той теософський підхід, місток до вивчення природознавчого контенту, який побудувала своїми працями Олена Петрівна Блаватська; та ананда-майя – рівень, на якому людина перестає почувати хоча б яке задоволення не працюючи на божественний план (рівень, на якому сама людина, не втрачаючи своєї природи та ідентичності, відносячи всю свою діяльність на ниву служіння, виходить цією діяльністю за рамки власної індивідуальності).

Такий підхід повертає цінність кожної конкретної людини, яка несе через можливості виходу на свій рівень свідомості еволюційні можливості розвитку всьому людству і всій передовій науці, що ми бачимо на прикладі життя і діяльності Олени Блаватської, яка у фундаментальній праці «Таємна Доктрина» дає науці істинний ключ до вивчення природи людини і Всесвіту на належному рівні великої Істини існування⁷⁵ є сучасною і актуальною на момент написання, та

⁷⁴ Родина Ю.Д. Уровень сознания как детерминанта человеческой жизни. *Материалы X-ой междисциплинарной научной конференции «Этика и Наука Будущего» Сознание как творящая сила Космоса.* М.: Дельфис, 2011. С. 24-27.

⁷⁵ Блаватська О.П. «Таємна Доктрина». М.: Ексмо. 2018. Т.1. 880 с.

лишається такою у сьогоденні. Так як дає істинний ракурс єдино можливого міждисциплінарно-поєднуючого підходу до усієї природи.

Сама ж Олена Петрівна Блаватська дає приклад існування і служіння людству і Всесвіту на найвищому з можливих щаблю свідомості, і вивчаючи її труди та життєдіяльність, ми теж маємо можливість доторкнутись до опанування розуміння природи і свідомості у всій її одночасно мінливій і сталій, у своїй божественності, природі – що поєднує всі рівні наукового дослідження на істинно еволюційній, трансдисциплінарній методології.

АНАЛІЗ ІРРАЦІОНАЛЬНОГО ФАКТОРУ В ФОРМУВАННІ МАСОВОЇ СВІДОМОСТІ ПРЕДСТАВНИКАМИ ФРАНКФУРТСЬКОЇ ШКОЛИ

Олексій Феліксович Захарчук
Україна

*кандидат філософських наук,
доцент кафедри філософії і педагогіки,
НТУ «Дніпровська політехніка»*

Масова культура, як прояв масової свідомості – це дійсно нове, унікальне явище сучасної цивілізації, яка не має аналогів в минулому. В ретроспективі можна говорити тільки про традиційний тип культури. Масова культура – це цілком продукт науково-технічного прогресу і індустріального суспільства.

З логіки міркувань самих філософів Франкфуртської школи слід зробити висновок про першорядне значення структури виробництва і господарських відносин для характеру суспільства. Дійсно, логічно припустити, що наявність масового виробництва має на увазі і наявність масового споживання. Питання що первинно, а що другорядне в конкретно-історичних реаліях вже не важливе, так як існує куди більш нагальна проблема – підтримка даної системи у функціональному стані. В іншому випадку цивілізацію очікує колапс і загибель. І саме масова культура як культура споживання робить можливим подальший розвиток існуючої господарсько-економічної моделі.